

УДК 339.3:631.164.6

ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА ПІДПРИЄМСТВ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ В ПЕРІОД ПЕРЕХОДУ ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ

Бикова Н.В., к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки підприємства Чернівецького торговельно-економічного інституту Київського національного торговельно-економічного університету.

Бикова Н.В. Пріоритети розвитку державно-приватного партнерства підприємств агропромислового комплексу України в період переходу до європейських стандартів.

Розглянуто роль пріоритетів розвитку державно-приватного партнерства через інформаційний ресурс для активізації зовнішньої торгівлі агропромисловою продукцією в період переходу до європейських стандартів. Оцінено економічні результати діяльності підприємств агропромислового комплексу України протягом 2010-2013 років. Розглянуто зміни у сфері зовнішньої торгівлі агропромисловою продукцією після підписання асоціації України та Європейського Союзу (ЄС). Проаналізовано адміністрування квот Європейським Союзом для української агропромислової продукції у 2014 році. Побудовано діаграми щодо обсягів розподілу квот за принципом «перший прийшов – перший обслужив» та за системою імпорتنих ліцензій для української агропромислової продукції у 2014 році. Ідентифіковано інструменти інформаційного характеру, що дозволяють просувати українську агропромислову продукцію на зовнішні ринки. Запропоновано створення української асоціації допомоги українським виробникам агропромислової продукції щодо знаходження партнерів з ЄС через державно-приватне партнерство. Визначено учасників, що вливатимуть на створення та функціонування асоціації виробників агропромислової продукції.

Ключові слова: державно-приватне партнерство, агропромислова продукція, інформаційне співтовариство, розвиток, експорт, принцип «перший прийшов – перший обслужив», принцип системи імпорتنих ліцензій, адміністрування квот.

Бикова Н.В. Приоритеты развития государственно-частного партнерства предприятий агропромышленного комплекса Украины в период перехода к европейским стандартам.

Рассмотрена роль приоритетов развития государственно-частного партнерства через информационный ресурс для активизации внешней торговли агропромышленной продукцией в период перехода к европейским стандартам. Оценено экономические результаты деятельности предприятий агропромышленного комплекса Украины на протяжении 2010-2013 годов. Рассмотрено изменения в сфере внешней торговли агропромышленной продукцией после подписания ассоциации Украины и Европейского Союза (ЕС). Проанализировано администрирование квот Европейским Союзом для украинской агропромышленной продукции в 2014 году. Построено диаграммы относительно объемов распределения квот за принципом «первый пришел – первый обслужил» и за системой импортных лицензий для украинской агропромышленной продукции в 2014 году. Идентифицированы инструменты информационного характера, способствующие продвижению украинской агропромышленной продукции на внешние рынки. Предложено создание украинской ассоциации помощи украинским производителям агропромышленной продукции относительно нахождения партнеров с ЕС через государственно-частное партнерство. Определено участников, которые будут влиять на создание и функционирование ассоциации производителей агропромышленной продукции.

Ключевые слова: государственно-частное партнерство, агропромышленная продукция, информационное общество, развитие, экспорт, принцип «первый пришел – первый обслужил», принцип системы импортных лицензий, администрирование квот.

Bykova N. Priorities development study of public-private partnership to the agricultural enterprises in Ukraine during the transition to the European standards.

The article analyses the role of the development strategy of public-private partnerships through an information resource to activate the foreign trade of agro products in the period of transition to European standards. It is analyses economical results of the agricultural enterprise's activity during 2010-2013 years. The article analyses the chops in foreign trade of agricultural production after the signing of the Association of Ukraine and the European Union (EU). It's analyses quota's administration to the European Union for the agricultural productions in 2014 year. It constructed diagrams relating to the allocation of quotas. The quotas are allocated on the principles a "first come – first served" and the system of import licenses. These principles form of the agricultural production in the 2014 year. The nature of the information tools that promote Ukrainian agro products on foreign markets is identified. The study suggested the creation of Ukrainian Association for Ukrainian producers to the agricultural products regarding finding partners with the EU through a public-private partnership. It's determined by the participants, which will affect the establishment and functioning of the association to the manufacture's agricultural products.

Keywords: public-private partnerships, agro products, information society, development, export, principle the "first come – first served", principle the system of import licenses, administration of quotas.

Сьогодні розвиток агропромислового комплексу України є пріоритетним для підвищення економіки країни в цілому. Після підписання асоціації України та Європейського Союзу (ЄС) рада ЄС затвердила регламент відносно скорочення митних зборів на товари з України. Під дію цього регламенту потрапили 83,4% сільськогосподарських продуктів від загальної кількості товарних груп [1]. Саме це підтверджує необхідність активного розвитку агропромислового комплексу України, що допоможе нашій державі вийти з кризи.

У процесі розвитку торговельних взаємовідносин України та ЄС першочерговим завданням постає визначення пріоритетних напрямів реалізації експортного потенціалу, що зорієнтовано на широкий асортимент агропромислової продукції.

Вважаємо, що механізм функціонування українських підприємств агропромислового комплексу в системі міжнародних економічних відносин потребує перегляду традиційних форм управління. Однією із нових форм такого управління, на нашу думку, має стати державно-приватне партнерство.

Метою дослідження є пошук пріоритетів розвитку державно-приватного партнерства підприємств агропромислового комплексу України в період переходу до європейських стандартів. До сформульованої мети поставлено наступні завдання: проаналізувати економічні результати діяльності підприємств агропромислового комплексу України за останні роки; оцінити обсяги адміністрування квот на продукцію агропромислового комплексу; визначити шляхи розвитку підприємств агропромислового комплексу через державно-приватне партнерство.

Дослідженням розвитку підприємств агропромислового комплексу України присвячено праці українських науковців, а саме: А.А. Богданова, М.В. Болдуєва, Н.Н. Гончарової, Ю.Н. Мельник, Н.М. Притули, П.О. Саблук та інших. Ними досліджено: інновацізацію та шляхи забезпечення інноваційного розвитку агропромислового комплексу України; стан, проблеми і перспективи розвитку підприємств галузі. Але, не всі проблеми розглянуті щодо глибини і обґрунтованості, а саме, науковцями не розглянуто пріоритети підприємств галузі при переході до європейських стандартів та при державно-приватному партнерстві, що і викликало зацікавленість у подальшому дослідженні.

Визначення необхідності розвитку державно-приватного партнерства підприємств агропромислового комплексу України вимагає ретельного економічного аналізу діяльності підприємств зазначеної галузі. Вважаємо, спершу необхідністю була оцінка економічних результатів діяльності підприємств агропромислового комплексу за останні роки. Для цього нами побудовано таблицю 1, де на основі даних Державного комітету статистики України проаналізовано економічні результати діяльності підприємств агропромислового комплексу протягом 2010-2013 років. Агропромислову продукцію та послуги поділено на три групи: продукція рослинництва, продукція

тваринництва, послуги. Обраховано найбільш вагомі показники економічної діяльності: чистий дохід, фінансовий результат від реалізації продукції, рівень рентабельності.

Оцінка економічних результатів діяльності підприємств агропромислового комплексу України протягом 2010-2013 років показала, що загалом фінансовий результат від реалізації агропромислової продукції і послуг був позитивним. У 2011 та 2012 роках відбувалося зростання фінансового результату від реалізації агропромислової продукції та послуг відповідно на 54,4% та на 1,6%, а у 2013 році відбулося зниження на 37,8%.

Найбільшу частку серед груп агропромислової продукції складає продукція рослинництва. Відповідно протягом 2010-2013 років фінансовий результат від її реалізації у загальному результаті реалізації агропромислової продукції та послуг приносив найбільшу частку. Зниження загального фінансового результату від реалізації агропромислової продукції у 2013 році відбулося саме за рахунок зниження результату від реалізації рослинництва на 46,5%. Загалом реалізація продукції рослинництва є найбільш рентабельною. Це підтверджується результатами рівня рентабельності: у 2010 році він склав 26,4%, у 2011 році – 31,8%, у 2012 році – 21,9%, у 2013 році – 11,3%.

Найменш дохідною серед досліджуваної групи є агропромислові послуги. У структурі агропромислової продукції та послуг вони складають: у 2010 році – 1,6%; у 2011 році – 1,3%; у 2012 році – 1,3%; у 2013 році – 4,7%. В останньому досліджуваному році відбулося значне зростання у структурі за рахунок зміни вектору діяльності та поглиблення європейської співпраці.

Підписання асоціації України та Європейського Союзу у 2014 році дало змогу скоротити митні збори на товари з- України. Саме під дію такого регламенту потрапили 83,4% агропромислової продукції, як зазначалося раніше. За рахунок високої рентабельності та надлишку виробництва у цю групу потрапила продукція рослинництва. Тому наступним кроком був аналіз адміністрування квот ЄС для української продукції рослинництва.

Адміністрування квот ЄС для України розглядаються двома методами: за принципом «перший прийшов – перший обслужив» та через систему імпорتنих ліцензій [1]. Відповідно до інформації Міністерства економічного розвитку та торгівлі України під адміністрування квот за принципом «перший прийшов – перший обслужив» потрапили 27 товарних груп (з них 10 – продукція рослинництва).

Економічні результати діяльності підприємств агропромислового комплексу України за 2010-2013 роки*

	2010	2011	2012	2013
Агропромислова продукція і послуги				
Чистий дохід, млн. грн.	75103,4	96339,8	121961,6	121268,4
Фінансовий результат від реалізації, млн. грн.	12807,3	19790,1	20099,7	12497,8
Рівень рентабельності, %	20,6	25,8	19,7	11,5
Рослинництво				
Чистий дохід, млн. грн.	53583,4	70565,3	92873,0	89101,7
Фінансовий результат від реалізації, млн. грн.	11184,4	17044,5	16659,5	9060,9
Рівень рентабельності, %	26,4	31,8	21,9	11,3
Тваринництво				
Чистий дохід, млн. грн.	19073,2	22621,1	25507,9	27883,7
Фінансовий результат від реалізації, млн. грн.	1413,7	2484,1	3172,1	2844,5
Рівень рентабельності, %	8,0	12,3	14,2	11,4
Послуги				
Чистий дохід, млн. грн.	2446,8	3153,4	3580,7	4283,0
Фінансовий результат від реалізації, млн. грн.	209,2	261,5	268,1	592,4
Рівень рентабельності, %	27,4	33,3	23,0	11,6

* за даними Державного комітету статистики України [2]

На рисунку 1 та 2 розглянуто розподіл квот за принципом «перший прийшов – перший обслужив» та за системою імпорتنих ліцензій у натуральних вимірниках.

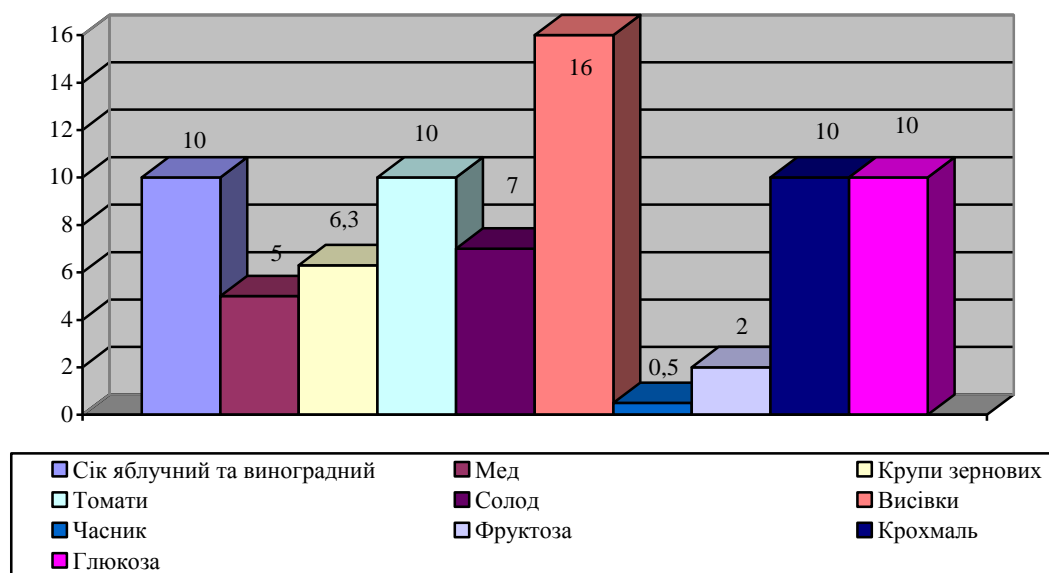

Рис. 1. Обсяги розподілу квот за принципом «перший прийшов – перший обслужив» на 2014 рік, тис. тонн*

* складено на основі даних Міністерства економічного розвитку і торгівлі України.

На рисунку 2 нами для прикладу наведено обсяг розподілу квот за принципом імпорتنих ліцензій як для продукції рослинництва, так і для продукції тваринництва. З огляду на це одразу можна сказати, що ЄС надається перевага в експортванні української продукції рослинництва.

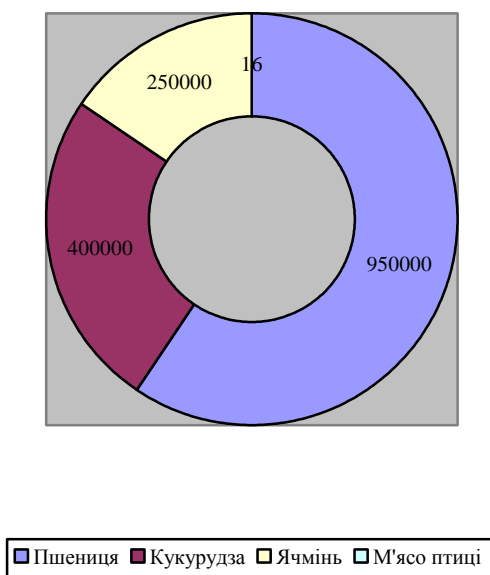

Рис. 2. Обсяги розподілу квот за системою імпорتنих ліцензій у 2014 році, тис. тонн*

* складено на основі даних Міністерства економічного розвитку і торгівлі України.

Станом на 1 жовтня 2014 року використано 42,65% квот за принципом «перший прийшов – перший обслужив», з них, повністю використано – квоти на яблучний та виноградний соки і мед. Відповідно квоти на наступні товарні групи використані на: крупи зернових – 87,36%; томати – 83,1%; солод – 28,44%; висівки – 9,09%; часник – 7,1%; фруктоза – 4,67%; крохмаль – 2,61%; глюкоза – 1,1%. За системою імпорتنих ліцензій використано квоти на 85,62%, а саме на: пшеницю – 100%; кукурудзу – 100%; м'ясо птиці – 77,25%; ячмінь – 8%.

Для ефективного використання квот на товари агропромислового комплексу необхідно розвивати державно-приватне партнерство. Оцінка використання квот показала, що в Україні недостатньо розвинуто інформаційне поле між державними органами влади та приватними підприємствами. Хоча, Кабінетом Міністрів України у 2013 році прийнято Концепцію розвитку державно-приватного партнерства в Україні на 2013-2018 роки, але вона не розглядає детально розвиток у цьому напрямку підприємств агропромислового комплексу.

Отже, нами запропоновано створення асоціації агропромислового комплексу України для забезпечення державно-приватного партнерства. Також, створення такої асоціації допоможе українським виробникам агропромислової продукції знайти партнерів з ЄС. Основними завданнями асоціації будуть:

- розвиток інформаційного поля між підприємцями України та ЄС;
- пошук та створення бази даних виробників агропромислової продукції за групами товарів та потужності їх виробництва;
- створення законодавчого поля країн ЄС та України.

На нашу думку, участь при створенні асоціації виробників агропромислової продукції мають стати ті суб'єкти, інтереси яких впливатимуть на подальше її функціонування, а саме:

- власники агропромислових підприємств, що створюватимуть і розвиватимуть асоціацію;
- працівники асоціації, які будуть забезпечувати безперерйну діяльність у знаходженні зарубіжних партнерів та реалізації продукції;
- зарубіжні партнери, що куплятимуть агропромислову продукцію;
- ділові партнери, які перебуватимуть у ділових стосунках з асоціацією;
- державні інституції (безпосередньо Міністерство економічного розвитку та торгівлі України), що впливатиме на підтримку в правовій і економічній сфері;
- тренінгові компанії, які навчатимуть українських виробників до вільної реалізації та законодавчих моментів і правил ведення торгівлі в європейських країнах.

Позитивним у створенні асоціації виробників агропромислової продукції буде те, що вироблена продукція українських агропромислових підприємств буде реалізована на європейських ринках напряму через створену базу даних реальних покупців. Така база даних міститиме інформацію щодо надійності зарубіжного партнера, видів продукції яку він бажає закупити, обсяги продукції у натуральних величинах, що йому необхідні. Механізм адміністрування квот при здійсненні торгівлі з європейськими країнами буде контролюватися і налагоджуватися через державні інституції та надаватися для ознайомлення виробникам української агропромислової продукції.

Тому, тільки створення ефективної системи державно-приватного партнерства українських агропромислових підприємств допоможе розвивати економічну співпрацю з країнами ЄС в умовах домовленості про Асоціацію з ЄС.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua>
2. Державний комітет статистики України. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua>